

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
Комаровської Оксани Анатоліївни
про дисертацію Дун Цзяньбін
«Формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі
музично-хореографічної підготовки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта
(музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами. Тема дисертації Дун Цзяньбін, безсумнівно, є актуальною, оскільки зумовлена запитом суспільства на творчу особистість, здатну креативно мислити, генерувати та втілювати оригінальні ідеї, бути відкритою до новацій. Відтак, розв'язання пов'язаних із такими запитом проблем є двовекторним: з одного боку, йдеться про розкриття потенціалу кожної людини залежно від її здібностей і творчих уподобань та можливостей, а з іншого – формування творчого потенціалу, що допомагає виявленню цих здібностей і спрямування особистості до самореалізації.

Ця проблема т корелює з основними завданнями мистецької освіти у вищій школі, серед яких – підготовка висококваліфікованого фахівця, який не лише здобуває певні знання та уміння і здатен їх реалізувати в професії, а буде гнучким і мобільним в орієнтуванні в суспільно-культурних процесах, здатним впливати на них і мати відповідну потребу. Своєчасність розгляду проблеми формування творчого потенціалу майбутніх фахівців визначається і його роллю в загальному розвитку і становленні культурної, широко освіченої, естетично і морально вихованої, всебічно розвиненої творчої особистості, якою й має бути випускник факультету мистецтв.

Хореографічна сфера є надзвичайно відкритою для творчості завдяки потенціалу власне хореографічної творчості, яка, різною мірою спирається на канони в залежності від різновиду хореографічного мистецтва, але з іншого

боку, як ніяка інша мистецька творчість вивільнена від таких канонів, оскільки інструментом творчості постає сам танцівник, його тіло.

Крім того, хореографічна освіта в сучасному мистецькому просторі не може обмежуватись лише сферою реалізації фахівців-хореографів або танцівників, а підвищує свою значимість і для інших мистецьких професій – драматичних акторів, а особливо для музикантів і майбутніх вчителів музики, які постали перед необхідністю до інтегративного навчання мистецтва учнів.

Ці аспекти творчого потенціалу певною мірою досліджуються мистецтвознавчою наукою. Натомість музична складова цілісного потенціалу танцівника значно менше досліджена, хоча є важливою і навіть визначальною у створенні хореографічного образу. Так само малодослідженою є хореографічна складова підготовки і творчої самореалізації музикантів.

Нагальність запитів практиків до музично-хореографічної цілісності суттєво актуалізує проблему, обрану для дослідження Дун Цзяньбін, а власне актуальність і не буде знижуватись навіть за активних наукових розвідок, оскільки творчий процес нескінченний.

Крім того, Дун Цзяньбін звертається до найсучасніших світових культурних процесів глобалізаційного контексту, що демонструють складні моменти постмодерністської художньої свідомості, перехід, як зазначає дисертант, від інформаційного суспільства до медійного, в якому активно розповсюджується мультимедіапродукція. Це детермінує і увагу дисертанта до таких актуальних феноменів, що впливають на розкриття і реалізацію творчого потенціалу людини, як «інтертекстуальність» та «інтермедіальність». Відтак, музично-хореографічна підготовка набуває розширених сенсів у порівнянні з попередніми історико-стильовими та інформаційними періодами, оскільки її зміст має мобільно реагувати на появу нових форм синтезу мистецтв і нових різновидів мистецтва тощо.

Актуальність та доцільність теми дослідження засвідчується й тим, що дисертація виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри

теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів музичного мистецтва». Тему дисертації затверджено Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 25 листопада 2021р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна. Автором дисертації на підставі теоретичного аналізу досить чітко подано робочі тлумачення ключових дефініцій дослідження проблеми – «творчий потенціал» у проекції специфіки майбутньої професійної діяльності студентів факультетів мистецтв, зокрема їхньої стосовно музично-хореографічної підготовки, а також внесення нових акцентів у зміст поняття «музично-хореографічна підготовка».

З цього аналізу випливають теоретичні положення і висновки, обґрунтованість яких підтверджується застосуванням комплексу наукових підходів до дослідження, методів дослідження.

Результати експериментального дослідження, яке проводилось на підґрунті попереднього теоретичного обґрунтування, підтверджені валідними методиками оцінювання. Як наслідок, переконливою вбачається порівняльна динаміка сформованості досліджуваного феномену.

До найбільш суттєвих наукових результатів дисертації, що визначають його *наукову новизну*, слід віднести власне актуалізацію проблеми творчого потенціалу в проекції на підготовку як музикантів, так і хореографів у контексті сучасних трансформацій суспільних процесів, що визначають специфіку творчого мислення і творчого процесу загалом, його плюралізм і багатоаспектність.

У дисертації, безперечно, порушено проблему, яка має розглядатись в нестандартному ракурсі – у зіставленні хореографії для музикантів і музики

для хореографів, а отже окреслено нові підходи до практичного вирішення означеної проблеми у процесі музично-хореографічної підготовки.

Щодо наукової новизни, то поряд із зазначеним слід виокремити авторську методику формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки, яка досить коректно обґрунтована, експериментально перевірена та впроваджена в освітній процес ЗВО, що підтверджує також і її практичну значущість.

Звернімо увагу і на виокремлення найістотніших принципів (гуманізації освітнього процесу, інтегративної спрямованості навчання, активізації залучення учасників навчального процесу до використання сучасних мультимедійних технологій навчання) та формулювання педагогічних умов, які забезпечують ефективність застосування методики (урахування індивідуального досвіду і творчих можливостей студентів щодо художньої інтерпретації музичних творів; спрямування студентів на творче самовдосконалення та посилення відповідальності за результати власної навчальної та практично-творчої діяльності; встановлення продуктивного діалогу «викладач-студент» в освітньому процесі; забезпечення принципу міждисциплінарної інтеграції мистецьких знань).

Логічно та доцільно визначена компонентна структура творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв дала автору дисертації підстави для розроблення діагностувальної процедури, до якої увійшли критерії, показники, а також спрогнозовано можливі рівні сформованості досліджуваного феномену.

На підставі зазначених теоретичних висновків автор формулює й методичні засади, передусім вносить корективи в усталені методики підготовки студентів-хореографів, акцентуючи увагу на музичні складові. Такі акценти дали можливість зацентувати між предметну інтеграцію знань як стрижневий постулат методичних засад, що безпосередньо кореспондує з природою хореографічного мистецтва як синтетичного.

Значущість результатів дослідження для науки і практики.

Здобуті дисертантом результати є важливими для продовження досліджень у зазначеному напрямі або споріднених, є науково перспективними в плані аналізу музично-хореографічної підготовки як для музикантів, так і для хореографів.

Крім того, практична цінність підтверджується впровадженням результатів в освітній процесі закладів вищої освіти, про що свідчать відповідні документи. Вважаємо, що матеріали дослідження можуть бути рекомендованими до застосування у процесі фахової підготовки та практичній діяльності закладів вищої освіти, як України, так і КНР, а також будуть цікавими для освіти інших країн, де здійснюється підготовка хореографів. Положення та практичні здобутки дисертації можуть бути корисними викладачам мистецьких закладів, керівникам хореографічних колективів, під час підготовки студентів мистецьких спеціальностей до виробничої практики та у процесі науково-дослідної роботи студентів бакалаврату та магістратури.

Обґрунтованість наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результатом дослідження є розв'язання чітко окреслених завдань і досягнення мети, відповідно до якої було визначено програму та застосовано теоретичні та практичні методи експериментального дослідження.

Наукові положення дисертації характеризуються достатнім рівнем методологічної обґрунтованості та узагальнення, музикознавчим і ширше - мистецтвознавчим та психолого-педагогічним аналізом; застосуванням адекватних діагностичних методик, аргументованістю та переконливістю, достатньою кількістю опрацьованих наукових джерел, з яких – 7 іноземними мовами. Достовірність результатів підтверджується статистичними методами дослідження, позитивними наслідками впровадження авторської методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі фахової підготовки.

Результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, а також представлені у шести публікаціях: у фахових виданнях України (3), у зарубіжному виданні (1), дві статті апробаційного характеру (2). Зазначені публікації повною мірою розкривають основні наукові положення дисертації.

Зміст дисертації, її завершеність і оформлення. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків з кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу, додатків. Матеріал викладено логічно, змістовно і доступно, висновки висвітлюють розв'язання завдань дослідження.

У *Вступі* аргументовано і розкрито актуальність теми дисертації, коректно окреслено об'єкт і предмет, мету і завдання дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення, представлено результати апробації та впровадження результатів дослідження.

У *першому розділі* – «Теоретичне обґрунтування формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» – розглянуто проблему музично-хореографічної підготовки студентів факультетів мистецтв у контексті становлення і розвитку мистецької освіти, традицій та сучасних тенденцій розвитку музичного та хореографічного мистецтва, досліджено сутність, зміст та структуру творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки. Освітній процес сучасності розглянуто в умовах мистецьких пошуків кінця ХХ – початку ХХІ століття, яким притаманна різноманітність мистецького вираження і неоднозначне ставлення до проблеми художнього образу в мистецьких творах. Розглянуто поняття «інтертекстуальність» (с.30) та «інтермедіальність» (с.31-32) і пов'язані з ним поняття «взаємодія мистецтв», «синтез мистецтв», «художньо-стильовий синтез»; тенденцію до інтеграції в процесі розвитку

сучасних мистецько-видовищних форм (художня акція, флешмоб, перфоманс, хепенінг, інсталяція тощо).

На основі ґрунтовного аналізу наукових джерел дисертантом узагальнено неоднозначні, а іноді й суперечливі, погляди науковців щодо понять «творчість», «креативність», «потенціал» і подано авторське розуміння творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки як динамічного інтегративного утворення, що «відображає ресурсні можливості особистості у процесі її становлення на основі розвитку творчих здібностей та особистісних якостей, набуття мистецьких знань, досвіду виконавської та педагогічної діяльності, спрямованості на саморозвиток і творчу самореалізацію, і проявляється у різних видах мистецької (музичної та хореографічної) діяльності» (с.50-51). Логічно виокремлено змістово-компонентну структуру досліджуваного феномену, яку складають мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, креативно-діяльнісний компоненти, яким дано вичерпні характеристики.

У *другому розділі* – «Методичне обґрунтування формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» – дисертантом детально проаналізовані науково-педагогічні підходи (компетентнісний, контекстний, герменевтичний, суб'єктно-діяльнісний) та принципи, що є вихідними позиціями для ґрунтування власне методики.

Обґрунтування педагогічних умов та методів дозволили розробити і представити методичну модель формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки.

У *третьому розділі* – «Експериментальна перевірка методики формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» – представлено перебіг і результати дослідно-експериментальної роботи. За допомогою визначених критеріїв (міра мотиваційної спрямованості на розкриття власного творчого потенціалу; міра здатності до критичного пізнання мистецьких явищ на

основі набутих інтегрованих знань; ступінь спроможності до творчого самовираження у власній мистецько-педагогічній та мистецько-виконавській діяльності) з'ясовано стан сформованості творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв. За результатами констатувальної діагностики дисертантом констатовано переважання початкового та достатнього рівнів. Після впровадження оригінальної авторської методики, проведений Дун Цзяньбін аналіз результатів формувального експерименту засвідчив позитивну динаміку експериментальної роботи, що підтверджувала ефективність розроблених педагогічних умов та доцільність запропонованих методів.

Очевидно, що дисертація є самостійною науковою працею, має завершений характер. Обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає встановленим вимогам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1) У другому розділі дослідження вичерпно обгрунтовано наукові підходи. Проте, на нашу думку, формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв, варто було б розглянути і з позицій акмеологічного підходу, оскільки у дисертації йдеться про установку на саморозвиток та самовдосконалення(с.56), а розкриття творчого потенціалу особистості має вектор досягнення акме.

2) У роботі змістовно розкрито педагогічні умови, проте, на нашу думку, щодо четвертої умови, потребує конкретизації, зміст яких навчальних дисциплін має інтегруватися в процесі музично-хореографічної підготовки.

3) Одним з дієвих запропонованих дисертантом методів є метод варіантної розробки художнього матеріалу. На наш погляд, доцільно було б ширше розкрити його застосування у практичній діяльності.

4) На всіх трьох етапах формувальної методики використовувався мистецький проєкт «Дитяча опера на шкільній сцені». Потребує більш широкого обгрунтування вибір саме цього жанру для формування творчого

потенціалу студентів факультетів мистецтв, зокрема в контексті музично-хореографічної підготовки.

5) Детально розкриваючи роботу над конкретним музичним матеріалом (наприклад, з дитячої опери В. Довженка), на нашу думку, доречно було б у додатках подати нотні приклади використаних фрагментів для об'єктивації висновків і рекомендацій.

Проте, викладені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер, не зменшують теоретичного та практичного значення роботи.

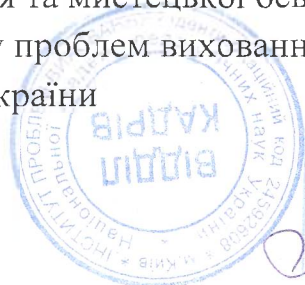
Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація Дун Цзяньбін «Формування творчого потенціалу студентів факультетів мистецтв у процесі музично-хореографічної підготовки» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка лабораторії естетичного
виховання та мистецької освіти

Інституту проблем виховання
НАПН України

Кав
Оксана КОМАРОВСЬКА
Комаровської О.К.
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
СТВЕРДЖУЮ
Зав. відділу кадрів
Інституту проблем виховання НАПН України
Лещенко Т.В. 1